

הבן הטוב, הגרסה הפוסט־מודרנית

היצירות של שי קון, המשלבות ציור פיגורטיבי עם סוריאליזם פופי, טורדות מנוחה, מרהיבות ומלאות פרטים. כי צפוף בתוך הראש של שי קון, בין השואה שעברו הוריו, ישראל שהשאיר מאחור, האופטימיות הרגעית והחורבן שבדרך

תומר גניהר | צילום: ינאי יחיאל

דיפורו של הצייר הישראלי שי קון הוא סיפור מוזר ולא שגרתי. מסע ההיכרות שלי איתו על גבי מסילת הצלחתו הבינלאומית המהירה סיפק מלבד עינוג תרבותי אנין גם תובנות מטלטלות להבנת ההווה הישראלית של כולנו, ועבר בתחנות של אור וחושך, געגועים ואימה, ובשר, הרבה בשר.

לראשונה נתקלתי בקון (38) ובעבודתו בניו יורק בתחילת העשור הקודם. כשרק הגעתי לעיר חיפשתי לשכור לעצמי סטודיו, ואבדתי במבוך ביורוקרטיית הנדל"ן האמריקאית הבלתי־אפשרית. עוד מהארץ הצטיידתי בהמלצה לפגוש את קון, שהיה כבר אז אמן ותיק יחסית בעיר. כשנכנסתי לסטודיו הצנוע והמסוגף שלו בשכונת קווינס נתקפתי הלם לא אופייני. קודם כל, כי בעולם משוכלל וקדחתני של ניר־מדיה, אמנות דיגיטלית מטופלת, קונספטים ממוחשבים וכו', כבר לא רואים ציירים כמו קון, הרר כנים מול כך־ציור מעץ, חלוק לבן מכסה את גופם, ובריכוז מוחלט אווזים במכחול חלוד ומתקנים ומתקנים שוב איוה כתם צבע שמן זעיר מעל גבי קנבס ישן. בכל שנותי כאמן ביקרתי בהרבה חללי סטודיו של אמנים אחרים, מכל הסוגים, אך זו היתה הפעם הראשונה שראיתי אטליה של צייר קלאסי אמיתי בפעולה. הייתי משוכנע שהון הזה חלף מן העולם שלנו לפני דורות. אבל אצל שי קון, מתברר, הזמן עובר אחרת. גם בתמונות.

וזו הסיבה השנייה למקור ההלם שלי: קירות האטליה שלו היו עמוסים בציורי ענק מכשפים של גופים פסטורליים עם יופי שמיימי ושוקקי צבעים עזים, חמים. אולם לפתע העין המהופנטת של הצופה בעבודות האמנות שלו נתפסת על פרט מצויר קטן, חריג ולא שייך, שמושתל בלב כל אחד מציורי הנוף השמרניים הללו: מכונת הפוכה שרופה ומעשנת באמצע השדה המוריק, רוב מפוחלץ מוטל שדור בכניסה למערה בצלע הר מתנ" שא, החייל הוועק מכרות הסרט "פלאטון" קרוס מתחת לעץ אלון עתיק, צוללת קרב שחורה עוינת בוקעת פתאום מתוך אגם הרמוני רווי חבצלות מים ענוגות. השילוב המשונה הזה והראשון מסוגו בין דיסציפלינות ציור כה שונות: פיגורטיבי קלאסי ו"שוקינג ארט" סוריאליסטי פופי - יוצר

שי קון בגלריה חזי כהן בתל אביב. לעזור להורים, ואז לחקות אותם, ואז לעזוב

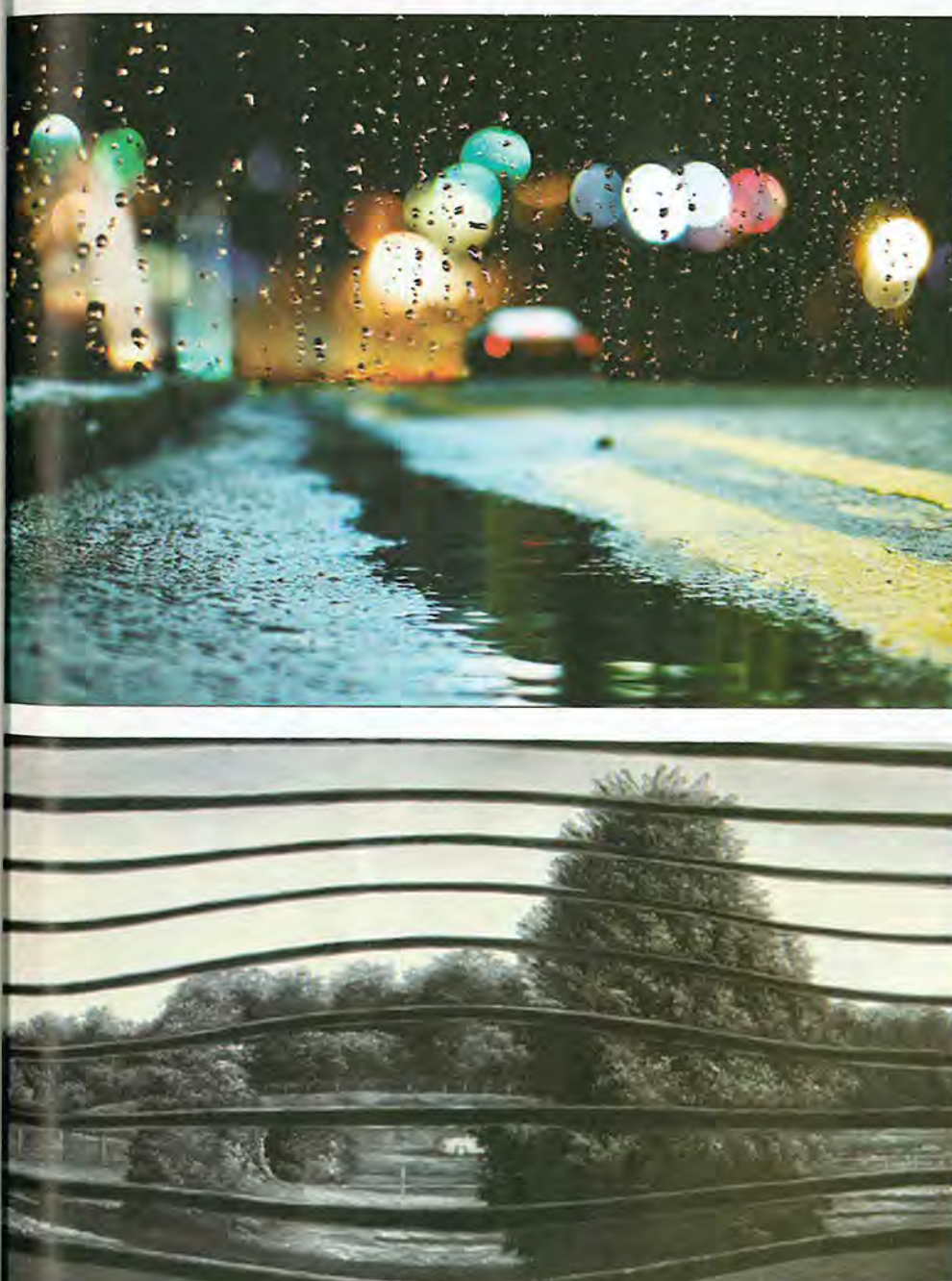
חורייית צפייה עמוקה אך במקביל מעורר השתוממות טורדת מנוחה.

הפליאה שלי רק גברה כשהתחלתי, מיד, לחקור את קון על מקורם של אותם דימויים אפלים ומי סויטים בציוריו. קון, נבון, משך בכתפיו והורה שאין לו מושג ואין לו תשובה לשאלות שלי. הוא פשוט מצייר את מה שהוא מוכרח לצייר. וזהו. ניסיתי להי תעקש לחלוב ממנו עוד מידע, אבל קון התבצר בחור סר המודעות שלו, שהיה להתרשמותי כן חוף מפורוה. נראה היה שהוא נקלע למצוקה אמיתית בניסיון הפי ענות העצמי הזה שכפיתי עליו. אז נאלצתי להרפות, וכך הרכבת שלי בדרך להבנתו של קון נתקעה כבר בתחנת המוצא.

חלפו כמה חודשים, שבהם סייע לי קון בנדיבות בהתמקמות בסטודיו משלי בניו יורק. לאורך אותה תקופה הוא חלק איתי עוד עבודות חדשות מבית היוצר שלו, וכולן היו, שוב, אסתטיות מאוד ועם זאת מוצפנות ולא מוסברות. משום מה הנושא לא חזל מלהציק לי, ובהתאמה אני לא חזלתי להציק לקון ברדישה לפרשנות אמנותית על יצירתו. אך לשוא. כשהגיע חג הפסח באותה שנה נסעתי לארץ לביקור קצר. בבוקר ליל הסדר יצרה איתי קשר אשה מבוגרת שהורחקה כהרי קוף, אמו של שי הצייר, וביקשה ממני לסדר ללא דיחוי לביתה - היא צריכה לבקש ממני טובה גדולה. מופתע, כעבור שעה לא ארוכה מצאתי עצמי בפתח דירתה הממוקמת בלב של לב תל אביב. הרי, קשישה קטנת קומה ומאירת פנים, מיהרה להזמין אותי פנימה לארוחת צהריים מוקדמת ושרי פעת. סירוב לא בא בחשבון. בזמן שהמנות הגדושות התחילו לזרום לשולחן, בלוויית צחוקה המתרוגן של האם, הבחנתי שקירות הדירה הנעימה מעוטרים בעי שרות כרטיסי ברכה מצויירים פרחוניים מעשה ידה, מכל הסוגים, בכל הצבעים והגדלים: ציורים רוויי אופטימיות של פרחים מלבליים, נופייעד מוריי קים, שמש קורנת מפוזה. הדי קון שמחה לספר לי על קריירת ציור מבטיחה שלה בחו"ל שנקטעה לפני שנים לצורך הקמת משפחה בישראל. אך עד היום היא מתפרנסת בכבוד ממכירת ציוריה ללקוחות בארץ.

ככל שנקפו השעות השיחה בינינו שינתה גוון. כעת שמעתי מהדי קון ויכרונות מצמייתם על ילדות מאושרת בחיק הטבע, ילדות שנגרעה בברוטליות בפרוץ מלחמת העולם השנייה. שמעתי גם על הסבל בגטו בבודפשט, על חודשים ארוכים ומיאישים שעיי ברו עליה כילדה לברה במסתור מהגרמנים בתוך בור אפל, כמעט ללא אוכל, ללא אור השמש. הצללים על הקירות בביתה של הדי קון התארכו. כשהיא הבחינה בעצבוני היא מיהרה להחליף נושא ולהסביר לי מדוע הטריחה אותי לבוא לכאן מלכתחילה. היא ניגשה לתנוד הבישול והביאה משם סיר מהביל מלא בקי ציצות מתובלות. בעליצות היא הורתה לי להביא את הקציצות לשי באמריקה. מבולבל, ניסיתי להסביר לה שניו יורק מלאה באינסוף מסעדות מעולות שבנה יכול לאכול בהן בשר, אולם הדי פסקו: שי אוהב רק את הקציצות שלי. גם ההפצרות מצדי ברבר הצמי חונות הארוקה שלי, והאיסור המחלט של רשויות המכס בארצות הברית להכניס מזון למדינה ללא אישור, בוטלו על ידי האמא הנחושה בלגלוג גלוי, כזה השמור רק לאלו שצלחו בחייהם צרות קשות אלפי מונים.

וכך, כעבור יומיים, לא בלי תלאות, מצאתי עצמי שוב בקווינס, בסטודיו של קון, כשאני חמוש בקצי צות ובתוכנות חדשות לגבי היצירה שלו. על המקום

מלמלה למטה: אנחנו מגיעים טעונים (2010), מפגש טופר (2012), כיצד נהגנו לחיות (2010)

שי קון: "אני מושפע ממגזינים יותר מאשר ממוזיאונים. אני לא אחד מהציירים האלו שיושבים בסנטרל פארק, נפעמים ממה שנמצא ממולם. אני מחבב דברים שנלעסו שוב ושוב ושוכפלו מאות פעמים. רק אז אני רוצה לצייר אותם בעצמי. חלק מהאימגיים שלי באים בכלל ממדיום, משחקי מלחמה, קרבות אורבניים"

כמו דמיאן הירסט, שאותו קון מעריץ, גם קון מהופנט מהצד הטכני של מנגנון עולם האמנות הבינלאומי. קשה למצוא מומחה גדול מקון בפוליטיקה של שוק האמנות, במכניזם של המשחק הגדול שהשוק מגלם. לא מוגזם להניח כי זה העולם היחיד שבו הוא מרגיש בבית, או לפחות כמקום מוצלח להסתתר בתוכו

הצעת לי פרשנות משלי: ציורי הנוף האיריליים שלו הם תיאור של האיריליה שבה חיה אמו לפני בוא השואה. מוטיב הפרחים בציורים שלו - אלו הפרים של אמו האופטימית תמיד שניצלה ושיגשגה בשנים שלאחר המלחמה. קון נראה מוסיג. התחיל ויכות. הוא הודה שהוא היה מודע היטב להשפעות האמנותיות הטכניות של ציורי הטבע של אמו על ציוריו שלו, אך לא למשמעותן הפסיכולוגית המפותלת. שאלתי אותו אם אי פעם התחקה והתעמת - בינו לבינו - על החלחול של עברה של אמו לתוך חי הרוח שלו, וקון שב והסביר שהוא מתעסק במעשה האמנות עצמו, ולעולם לא במקורותיו.

באותו ביקור סטודיו החומות שמאחוריהן התבצר קון לא נבקעו ונפרצו. רציתי לפתח עמו את התוה שלי ולהעמיק גם בצדו ההפוך, הפרודוקסלי, של המי טבע האופטימי בעבודותיו - האלמנטים האפלים של החורבן - אך קון בדיק התכונן לתערוכת יחיד קטנה ראשונה שלו בניו יורק, וזה היה רמו בשבילי לצאת לדרכי ולהניח לו.

בינתיים חצי שנה חלפה, ואני עמדתי לפני ביקור נוסף בארץ. קון שאל אותי אם אוכל להביא לאביו תרופות מיוחדות שרכש בשבילו בעיר. שבוע לאחר מכן כבר פגשתי בזאב קון בבית קפה בדיונגוף, זאב, גבר מרשים ומעורר כבוד גם בעשור התשיעי לחייו, הניף יד מבטלת כשביקשתי ממנו שיחלוק איתי מעט

סיפורים מעברו. דממה השתררה בבית הקפה. גם על קריירת הציור שלו עצמו הוא לא היה מעוניין במיוחד לפרט. העפתי מבט מהיר על המספר החקוק על זרועו השמאלית, והוא מצדו סקר אותי במבט בוהן, מעט מרוחק וקשות, כאילו תהומות של ממדים מפירדים בינינו. אבל בכל זאת הרגשתי שקיבלתי ממנו באותו יום דבר מה בעל חשיבות רבה: מפתח נוסף לשאלות שטרדו אותי על האמנות של בן הקוונים האהוב שלו.

הקנבס והמטריקס

ועכשיו תחילת 2013. עולם האמנות, לאחר שני עשורים של שליטה מוחלטת בכיפה של מריום הצייר לום, גילה שוב את הציור, ותחום הציור הפיגורטיבי הצעיר השתלט בחרווה על הסצנה. בעשור שהלך מאז פגישתנו הראשונה צברה הקריירה הבינלאומית של שי קון תאוצה מסחררת. עבודותיו מוצגות בגלריות רבות וביירי האמנות המרכזיים ברחבי העולם. קון, עם הסגנון הוויטואוזי שלו, היה בזמן הנכון ובמי קום הנכון כדי לפרוץ ולצבור מעריצים רבים. הצייר שהתפרנס בתחילת דרכו כאסיסטנט לציירים אחרים מעסיק כיום צוות של אסיסטנטים משלו. שלטי חור צות המבשרים על תערוכה חדשה שלו מכסים עכשיו את שכונת הגלריות צ'לסי במנהטן. קון הוא מרואיין מבוקש במגזינים הטורנדיים ביותר בתחום, ואחד מהם לאחרונה אף הרויח לכת וכינה את יצירתו "הולוק" סטי"פ". זהו זמן מצויני בשבילי לבדוק אם קון נכון להשלים היום עם סיפורו האישי הטעון וללקט ממנו עוד רמוזים לפתרון חידתו.

לצורך הכנת הראיון הזה נפגשתי עם קון בדירי תו אשר בקומה ה-37 במגרל דירות ענקי בכתובת יוקרתית במידטאון מנהטן, מרחק מאה מטרים מהמוזיאון לאמנות מודרנית. קון, גבה קומה ורחבי כתפיים, נראה נבוך כאשר הוא מקבל את פני בלובי המוזהב של כתובת מגוריו, על שלושת הדורמנים המכופתרים שבו, כמו מתנצל על האווירה ההרורה שבה קבע, יחד עם אשתו שרון, אשת גדל"ן, את משכנו החדש, ועל הצלחתו המקצועית המרשימה. את הראיון אנו מקיימים במרפסת הדירה שלו, המי ציגה נוף שחקים כסוף, כמורדיגיטלי, קר ומפיעם, וחולשת על אינסוף חלונותיו של מלון הילטון המפורסם העצום של ניו יורק, כמעין אילוסטרציה לציולם יקר של אנדריאה גורסקי.

שי קון ברכות. השבוע נמכר ציור שלך ב-32 אלף דולר, מחיר שיא לעבודותיך עד כה. "תודה, אבל אני מתנגד לכיוון כזה של דיאלוג. אני לא מבין איך זה קשור לעבודה שלי. זה מגמד את החיים שלנו לכדי מירוף עכברים. אני לא מהאננים הישראלים האלו שמודדים עצמם ביחס ליעקב אגם או למיכל רובנר, למשל. קריירה באמנות זו ריצת מרתון, לא ספרינט למאה מטר."

ומהן באמת השאיפות המקצועיות שלך? "השאיפות שלי לא שונות במהותן מאלו של כל אמן אחר: לא לעבוד בעבודה משרתית מתשע עד חמש, ולהתברג באוספים, גלריות ומוזיאונים חשוך בים. לא פחות, לא יותר. זה המשחק."

מתאי התחלת לצייר ולהציג? "התחלתי מוקדם מדי, ללא ספק. הכל בגלל ששני הורי הם אמנים פעילים. בילדות, בזמן שילדים אחרים שחיקו בחוף, אני אספתי חרקים והפכתי אותם לחלקים מצוירים. ההורים שלי עודדו אותי וכבר בגיל העשרה הצגתי בתל אביב בתערוכות יחיד קטנות, ואנשים התחילו לשים לב לעבודות שלי ולרכוש אותן. זה גרם לי מצד אחד לשים לב לערך המסחרי של אמנות, ומצד שני, דרך זה שהענקתי עבודות של ציירים שאהבתי הבנתי שעלי למצוא את הקול שלי

היחודי שלי וללטש אותו על בסיס יומי".

ואיך אתה מגדיר את הסגנון שלך כיום?

"אני אנסה לא להתחכם ולהגיד שזהו סגנון ריאליסטי. אני מסתכל על קנבס חלק כמו על סוג של מטריקס. ההיסטוריה של האמנות תמיד ניהלה דיאלוג חוקר בשאלות של רע וטוב, מותר וטאבו, קידמה ונסיגה. אלו נושאים שאני מחבב כאשר אני בא להציב את האג'נדה שלי לתוך העבודה. אני יכול להרגיש לפעמים שציור הוא כמו קסם. ב-99% מהזמן הטריק נכשל, אבל אתה ממשיך לנסות עד שהרי גע הנדיר הזה של היקסמות מכה בך. אתה לא מבין מה קורה, או איך זה קורה, אבל אתה מהופנט. כשזה עובר, אתה לא שואל יותר שאלות."

ברשותך, אני אמשך לשאלה. אתה מרגיש שלחיות בן להורים ניצולי שואה יש השפעה על האמנות שלך?

"היום אני כבר מבין שכל העבודה שלי קשורה בהורים שלי. ההורים שלי הם ללא ספק הגיבורים שלי. הם עברו בחייהם קשיים שאי אפשר לרמיין, והצלילו להתגבר ולצאת מהצד השני בתור אננים שהאמנות שלהם מעשרה את חייהם של אנשים אחרים. אמא שלי שרדה את הגטו בבודפשט בתור ילדה ללא אוכל או מקלט, ואבא שלי ניצל ממחנות ג'ורנונו בפולין, בוכנוולד באוסטריה, פלוסנבורג בגרמניה ולבסוף אושוויץ. בתור נער צעיר הוא התמודד עם עינויים איומים, ניסויים רפואיים, פחד ומות וחורבן במשך שנים. אני מלא הערצה והשתאות לסיפורי ההישרדות שלהם."

ומה מתוך כל המטען הזה אתה הבאת ליצירה שלך?

"למעשה, זוהי האמנות שלהם שזולגת לתוך האמנות שלי. ההורים שלי מעצבים כרטיסי ברכה. העבודה של אבא שלי מתבוננת בהתפרקות של הנוף, בקריסה שלו. מאוד אפל, מורבידי. והעבודה של אמא שלי מתמקדת בצד החגיגי יותר של הטבע, דברים מלבלבים, שמחה של הפריחה. בעבודה שלי אני מנסה להעתיק את סגנון כרטיסי הברכה שלהם, שאני מוצא מאוד אטרקטיבי אבל שגם מעלה שאלות רבות. תהליך הגדילה שלי היה ניסיון לעזור להורים שלי, ואו לחקות אותם, ואו לעזוב."

אבל הוריי מתעסקים בטבע עצמו, אתה מתעסק באמנות עצמה.

"נכון. אני לא מצייר מהחיים האמיתיים. הכל אצלי מלאכותי. רוב הציורים שלי הם 'פסטיש', יצירה ממוחזרת של נופים."

יכול להיות שזה נובע מייאוש, מכעס על הבגיי דה של הטבע "האמיתי" של העולם כפי שראינו בשואה?

"אולי. אני מושפע ממגזינים יותר מאשר ממוזיאונים. אני לא אחד מהציירים האלו שיושבים בסנטרל פארק, נפעמים ממה שנמצא ממולם. אני מחבב דברים שנלעסו שוב ושוב ושוכפלו מאות פעמים. רק אז אני רוצה לצייר אותם בעצמי. חלק מהאימגיים שלי באים בכלל ממשחקי מחשב בשלד שיה ממדים, משחקי מלחמה, קרבות אורבניים."

ואלו דימויי הפורענות המופיעים בכל ציוריך.

"תראה, לא צריך להיות גאון כדי להבין שהשעון שלך מתקתק והקיום שלך הוא תוצאה של משחק בין הטוב והרע. הקיום הוא שרשרת של אירועים שאתה יכול להיפגע מהם בכל רגע. אני חושב שהשורשים המשפחתיים שלי הם הסיבה לתחושה הזאת. לכן אני מנסה שלא להיאחז בשום דבר יותר מדי. זו הסיבה שלא אוכל לעולם להיות אספן אמנות."

בי הכל יכול להילקח ממך בתוך שניות.

“כן. אני מאמין בכך בתוקף רב. אחרת הייתי משלה את עצמי.”

עולם האמנות כמשחק שחמט

ואולי התחושה הזאת של הקיום הארעי היא שר- חפה את קון ללימודי אמנות כבר בגיל 20, בבצלאל, ומשם, בגיל 24, היישר ללימודי תואר שני בקולג' היוקרתי לאמנות גולדסמית בלונדון, מחזור אחר מתחת לתלמיד המצטיין רמיאן הירסט, שאותו קון מעריץ. מוריו של הירסט העידו שהוא התעסק ברוב שנות לימודיו אך ורק בהיבטים השיווקיים הפי- ננסיים של עולם האמנות. גם עבודותיו של הירסט, ללא יוצא מן הכלל, עוסקות בכיליון הגוף והטבע, במחלות קליניות וחורבן סדר הדברים הקיים. אולם, להבדיל, מותר להניח שעיסוקו של קון בנושאים אלו חף משיקולי תאוות בצע כה ציניים ובוטים כשל הירסט. עם זאת, כמוהו, גם קון מהופנט מהצד הט- כני של מנגנון עולם האמנות הבינלאומי. גם היום, בעידן הדיגיטלי והוויקידפיה, קשה למצוא מומחה גדול מקון בפוליטיקה של שוק האמנות, במכניזם של המשחק הגדול שהשוק מגלם. הירע המקצועי עליו הוא חולש הוא עצום ומקיף את כל שדות הפרקטיקה של תחום האמנות, בכל מקום על המפה. לא מוגזם להניח כי זה העולם היחיד שבו הוא מרגיש בבית, או לפחות כמקום מוצלח בתוכו.

שני, הפכה לי בבקשה את העניין המופלג שיש לך בעולם האמנות עצמו ובמחולכיו. האם עולם האמ- נות מהווה עבורך תחליף מרתק יותר מהעולם האמיתי, המסורב? תחליף בטוח ומוגן יותר? “אני חושב שהעניין הזה שלי שציינת התחזק בזמן הלימודים שלי בלונדון וגרל עוד יותר כשהגעתי לארצות הברית. רציתי לרעך את הרברים עובדים, למה הם פועלים בצורה מסוימת ומי עומד מאחורי זה. היום, כשאני יותר ‘מאור’ בידע שלי בתחום, אני יודע איך להתקדם ויכול להימנע מעיסוק מיותר ברברים שיכולים להפריע ולהזיק לי.”

הדימוי הרווח של עולם האמנות כמשחק שחמט. “בריוק, מדובר רק בדימוי. הסוס על הלוח הוא רק כלי המסמל את הסוס, והמלכה היא רק כלי המסמל את המלכה. אתה לא באמת מקריב או מוקרב.”

לא מתים בשחמט. “אף פעם. זהו מעין לופ שהוא גם משתנה תמידית וגם קבוע לנצח.”

יש לך חיים מחוץ לעולם האמנות? “למה אתה קורא חיים? אני לא שותה ומעשן, לא יוצא לבלות. אני רק מצויר.”

אתה קורא ספרות שהיא לא ספרות מקצועית? “לא.”

מסיבות? סרטים? “אני אף פעם לא יודע מה לעשות במסיבות.”

אמרת לי פעם שנולת זקן. “כך אני לפעמים מרגיש. אני פשוט לא אוהב לב- זכו זמן.”

אתה אוהב לגור בניו יורק? “כן, כי העיר הזאת מסמלת לי את מרכז הכוח וההשפעה ו...”

עזוב את מה שהיא מסמלת. אתה אוהב להיות בה? “היא נוחה לי לצורכי עבודה. כשאני לא עובד אני מעדיף לנסוע לישראל להיות עם ההורים שלי.”

ובישראל אתה נהנה להיות? “לא. איך שאני מגיע אני מיד רוצה לחזור לניו יורק.”

כמה רחוק, 2010, שמן על בד. מסלול עוקף קטסטרופה

ובאן תישאר עד סוף הידך? “אני לא יודע. הצגתי עכשיו בשיקגו ואולי יהיה נחמד לגור שם כמה שנים.”

למה? “כי שיקגו מזכירה לי את ניו יורק.”

אני מבין. ובאן ממילא אתה רוב הזמן נמצא בס- טודיו שלך. “אני אוהב להיות בסטודיו שלי ולשפר שם את הטכניקה שלי.”

אתה אוהב ללבוש בגדים פורחים שמרחפים מעל האדמה במרחק ביטחון - תמיד יהיה מקום לחמוק אליו בצוירים של קון, תמיד תיברא אצלו אופציה להימלט. לעולם תובע אצלו אירוניה דקה, כפל מש- מעות, שכפול של מטאפורה: זהו שרטוט של נתיב מקביל, מסלול עוקף קטסטרופה.

הסופר אתגר קרת, בנם של ניצולי שואה, מס- ביר תמיד בראינות שהוא האדם היחיד בעולם שרוצה לרבר לא ברור. הסופר אהרן אפלפלד, ניי צול השואה, כשהגיש את סיפוריו הראשונים בשנות ה-50 להוצאת לאור אמריקאיות, נתקל בספקנות ובדחייה מצד העורכים בשל הטון המינורי של סי- פורי המלחמה הקשים שלו. הוא ענה להם בכיישנות שהוא רוצה ללחוש על השואה, לא לצעוק. לפי השמועה, אפלפלד כותב את ספריו הנפלאים מתוך ממ"ד מוגן בביתו שבירושלים. שי קון לא יוצר בתוך ממ"ד, בריוק ההפך. שעת ערב עכשיו בקומה ה-39 במנהטן, ורוח קרה מבריתה אותו ואותי אל מפלט חור העבודה שלו בדירתו להמשך השיחה. אולם ציור מצמרר שתלוי על הקיר מעל פינת המחשב שלו, ציור שמן שקון צייר בגיל 16 ומתאר סצנת ניתוח מפתחיה וסרטיטית בקליניקה מוארת בניאון מסנוור, מלחיץ אותי ומקשה את קיום הראיון כאן. אז אנחנו עוברים לבקשתי לסלון.

קון מתמקם מולי על הספה ובורק אותי בס- לחנות מלגלגת, סינתזה מדויקת של הרי וזאב קון. הוא לבוש ברישול אנכי, בגדים בגוון חום לא מחייב. לפני כמה שנים כתבת אופנה של מוסף “גלריה” בעיתון הזה לכרה את קון בפתיחה של תערוכה שלו בתל אביב, צילמה אותו וביקשה שיתאר את הבגדים שלבש לערב החגיגי שלו. בדרך כלל המראיינים למדורים מעין אלה מת- גאים בבגדי המותגים הנוצצים שלהם. קון ענה לכתבת בפשטות שהוא לובש “חליפה של איש מת” - מתנתה של אספנית אמנות אלמנה שה- עניקה לו את בגדיו של בעלה המנוח. חליפה של איש מת, קשה למצוא תיאור מדויק יותר לצלב המטאפורי שקון נושא על כתפיו.

קון מתמקם מולי על הספה ובורק אותי בס- לחנות מלגלגת, סינתזה מדויקת של הרי וזאב קון. הוא לבוש ברישול אנכי, בגדים בגוון חום לא מחייב. לפני כמה שנים כתבת אופנה של מוסף “גלריה” בעיתון הזה לכרה את קון בפתיחה של תערוכה שלו בתל אביב, צילמה אותו וביקשה שיתאר את הבגדים שלבש לערב החגיגי שלו. בדרך כלל המראיינים למדורים מעין אלה מת- גאים בבגדי המותגים הנוצצים שלהם. קון ענה לכתבת בפשטות שהוא לובש “חליפה של איש מת” - מתנתה של אספנית אמנות אלמנה שה- עניקה לו את בגדיו של בעלה המנוח. חליפה של איש מת, קשה למצוא תיאור מדויק יותר לצלב המטאפורי שקון נושא על כתפיו.

קון מתמקם מולי על הספה ובורק אותי בס- לחנות מלגלגת, סינתזה מדויקת של הרי וזאב קון. הוא לבוש ברישול אנכי, בגדים בגוון חום לא מחייב. לפני כמה שנים כתבת אופנה של מוסף “גלריה” בעיתון הזה לכרה את קון בפתיחה של תערוכה שלו בתל אביב, צילמה אותו וביקשה שיתאר את הבגדים שלבש לערב החגיגי שלו. בדרך כלל המראיינים למדורים מעין אלה מת- גאים בבגדי המותגים הנוצצים שלהם. קון ענה לכתבת בפשטות שהוא לובש “חליפה של איש מת” - מתנתה של אספנית אמנות אלמנה שה- עניקה לו את בגדיו של בעלה המנוח. חליפה של איש מת, קשה למצוא תיאור מדויק יותר לצלב המטאפורי שקון נושא על כתפיו.

חליפה של איש מת

לחישות, רמזים, דימויים דימשימיעים, נוכח- נעדר, מסמן בלי מסומן; האסון תמיד נוכח על הכר, תמיד נרמז, לעולם עומד על בלימה, אבל אף פעם לא מתפרץ. האמת תמיד חמקמקה, המסר מעומעם. ככל קומפוזיציה תמיד יישתל נתיב מילוט - הש-

מחי עמדתך לגבי אמנים לא יהודים העוסקים ביר- צירתם בשואה שערורייתית, כמו האחים צ'פמן לרוגמה? האם רק לאמנים יהודים יש זכות לטיפול בשואה, מעין “מונופול”?

“אני יכול רק להעיד על עצמי, ואני לא מרגיש בשום צורה ודרך שאני סמכות בנושא או ‘פטרון’ לתחום. האחים צ'פמן עשו את זה בצורה מבריקה ושינו את הנושא לדיון על המכניזם של הרשע. הם יצרו גיהנום שבו אלפי צעצועים ברמות היילים גר- מנים ממלחמת העולם השנייה טובחים ורוצחים זה את זה ואת עצמם במין אורגיה נאצית פסיכוטית, ונתנו פרשנות מכוונת על השואה ועל הייצוגים שלה בחיים עצמם.”

זה מרשים שאתה יכול להעריך אותם בצורה כזאת. זו גם ההודמנות לספר לקוראים שאתה לא איזו דמות טרגית, בן דמותו של אביר היגון. חוש ההומור שלך משובח, ואתה מרבה להתגלגל בצי- חוק רב, למרות שאת בדיחות השואה הקיצוניות שלך לי אסור אפילו לצטט. העבודות שלך, אפילו הן, רוויות באווירה מבודדת.

“תראה, מה שמצחיק אותי לא בהכרח מצחיק אני- שים אחרים. העבודות שלי הן התכה של אבסורדים. אני מצויר בסגנון של אסכולת הרסון ריבר סקול האמריקאית מהמאה ה-19, ובמיוחד הצייר תומס קול. הם ציירו בוויטואוזיות מהמת את השגיכות של המערב האמריקאי, את גדולת הטבע והנופים. גם אני מצויר את הנופים האלו, אבל אני לא יכול להשתחרר מהמחשבה מה קורה לנופים האלה לאחר שהתיירים פולשים אליהם: הוזהמה שהם משאירים אחריהם, הדלק של המכוניות שלהם, ערימות האשפה. ההנ- גרה של הפאתוס ההרמוני הזה של הבריאה, עם כל החשיבות העצמית התהומית שלו, ביחד עם הלכלוך האנושי - זה מצחיק אותי. כמו שהג'וקר שאל את באטמן: ‘Why so serious?’”

שאלה טובה. לאחרונה הצגת בגרמניה, ועבודותיך התקבלו שם בהתלהבות גדולה. מתבקש לשאול כיצד הרגשת בביקורת הראשון הזה בגרמניה? מהי התחושה לאור ההתעניינות של עולם האמנות הגר- מני בעבודתך?

“כמו שציינת, לקח לי הרבה זמן להביא את עצמי לבקר בארץ שהותירה כזה חותם על משי פחתי ועלי. אבל מרגע שירדתי מהמטוס בברלין הרגשתי שאני צריך להפוך את הגישה שלי ולתת לזה צ'אנס. לפני כמה שנים ההורים שלי חזרו למחנות לסגור את המעגל, כל עוד הם יכולים. אני אז לא מצאתי בעצמי את הכוחות הנפשיים להצטרף אליהם. קבלת הפנים הטובה שוכתי לה בגרמניה וההלם התרבותי שחוויתי בברלין סייעו לי קצת להיפתח ולא להיות עסוק באופן כפייתי בכעס. אבל אני לא יכול להגיד שהרגשתי שם בנוח, וכנראה לעולם לא ארגיש שם בנוח.”

האם, כמו בני דור שני לשואה רבים אתה הש- ב“סנידרים האשמה” כלפי הורייך? ולהבדיל, באשי- מה על הצלחתך הבינלאומית למול הצלחתם המי- נורית יותר של הורייך?

“בכלל לא. אני חושב שהורי מאוד שמחים בהישגים שלהם, וגם גאים בהישגים שלי ובעובי- דה שאני יכול להתפרנס מהאמנות שלי. כשבילם הקמת משפחה בארץ המוכתרת אחרי כל מה שהם עברו, היה הגמול האולטימטיבי. אני בסך הכל מנסה להוסיף את הצליל שלי בחיים לסימפוניה הגדולה שלהם.”

ואתה, להבדיל, עדיין נמצא בנודדים. ירושלים, לונדון, בוסטון וניו יורק - הערים שבהן התגוררת

בצבעים עזים וחמים. הספר את הפרדוקס. “הקלישאה שהגאולה מגיעה מבפנים היא נכר- נה. אותו הרבר תקף לגבי אמנות, אם אתה רוכש את הכלים הנכונים ליצור אותה, אז העולם יכול להיות טוב ומואר אפילו אם אתה יושב בתא כלא.”

צועניי־שראלי

האפילוג של הראיון הזה מתקיים בתא הכלא הנוח של קון: הסטודיו החדש המרווח שלו בשכונת הגלריות האופנתית צ'לסי במנהטן. על הקירות - הפתעה. לקראת תערוכת היחיד החדשה שלו בתל אביב, יצר קון סדרת ציורי ענק המתארים את שגרת חייהם הקשה של העובדים הזרים והפלי- טים האפריקאים בדרום העיר. העובדים כהי העור נראים תועים, נבוכים, בנוף זר להם, עיון, גם אם מצויר להפליא. האפקט מהמם. דומה שזו העבודה הראשונה שלו שנוגעת בפוליטיקה ישירה ונפוצה. המפגש הראשון שלו עם מצוקת הפליטים הת- רחש כשקון עבר על תערוכתו הקודמת בגלרית חזי כהן. כהן, אדם עם סיפור חיים לא ייאמן - מוכר שווארמה ברמת גן שהפך לאחד מבכירי הגר- לריסטים בישראל (שוב, בעל לפני שנה, בצעו הפגנת־הברתי, את משכנה של הגלריה הענקית שלו ברחוב וולפסון סמוך לנוה שאנן, מעוזם של הפליטים האפריקאים. קון התורוע לבעייתם החריפה של השכנים החדשים, והחליט

לתעד אותם בציוריו בסדרה אמיצה ונוקבת. למי- רגלות הציורים הטריים שבחלקם טרם יבש הצבע, הוא מסכם עכשיו: “כנבם של ניצולי שואה, שני אמנים מהגרים פליטים ממלחמת העולם השנייה, שנמצא בעצמו תמיד בתנועה, אני מרגיש כמו ‘צועני ישראלי’ שאיבד את מולדת האם שלו. אני חושב שהפליטים האפריקאים בישראל מרגישים כך בדיוק. או איך אני יכול להתעלם מזה?”

וכך, בתשובה הצלולה הזאת, הגיעה רכבת המסע שלי בחיפושי אחרי שי קון לרציף בטוח, גם אם ארעי. זו לבטח לא התחנה האחרונה. זה לא הסוף. הכל בהיר עכשיו, הכל נכון. נותרה לי רק עוד שאלה אחת למאסטר הציור הזה, לקלאסיקן הפוסט־מודרניזם שי קון. לסיכום, אמא שלך ביקשה ממני לשאול אותך דהוף מה עם נבדים ממך ומאשתך? “תודה על ההתקלה. אתה יכול למסור לה בשמי שזו שאלה שאני שואל את עצמי כל הזמן. אבל אני מרגיש סופסוף שמח ושלם, וכל הקרדיט הוא לאשתי. אני לבטח לא מרגיש צורך לראות את המשכיות הביולוגית שלי בעולם. זו פשוט אחריית שהיא לא לכוחי. אני מנשים חיים לתוך העבודה שלי כל יום, וזה קשה ומתגמל מספיק. אגב, תבקש מאמא שלי שתוסיף עוד מלח לקצי- צות בפעם הבאה.”

כמה רחוק, 2010, שמן על בד. מסלול עוקף קטסטרופה